

DANSKERNE STØTTER EN NEDSÆTTELSE AF DAGPENGEPERIODENS LÆNGDE

Et af de største samfundsmæssige problemer i dag er manglen på arbejdskraft. Konsekvensen af den manglende arbejdskraft er et betydeligt tab i velstand. Der er dog stadig personer i arbejdsstyrken, som går arbejdsløse i flere år. En måde at begrænse dette på, er ved at nedsætte længden af dagpengeperioden.

En undersøgelse gennemført af Catinet for CEPOS viser, at der i befolkningen er en bred opbakning til minimum en halvering af dagpengeperioden fra 4 til 2 år. Af de respondenter der besvarer spørgsmålet, går omkring 2/3 ind for en forkortelse af dagpengeperioden. Blandt Venstre, De Konservative og Dansk Folkepartis vælgere er det tre ud af fire, der støtter forslaget.

Befolkningens holdning

I dette notat ses der på danskerne holdning til nedsættelse af dagpengeperiodens længde. Baggrunden for at fokusere på dette spørgsmål er bl.a. den store efterspørgsel efter arbejdskraft, som fordrer, at der træffes politiske beslutninger i Danmark for at få så mange personer som muligt ud på arbejdsmarkedet, så hjulene i samfundet holdes i gang. Det er bredt anerkendt, at én af de største udfordringer for den offentlige såvel som for den private sektor er at skaffe nok arbejdskraft, og det er derfor særligt nødvendigt, at arbejdsmarkedsstrukturerne tages op til fornyet overvejelse. Det kan blandt andet ske ved at reducere dagpengeperiode, da en kortere dagpengeperiode forventes at øge beskæftigelsen¹.

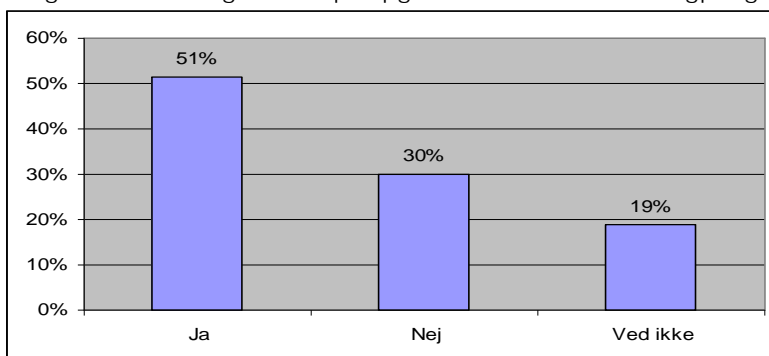
I den anvendte spørgsmålsformulering, der er vist nedenfor, fokuseres der på det faktum, at et af de argumenter der fremføres for dagpengeperiodens længde er, at man skal have mulighed for at være på dagpenge så længe, at der er mulighed for at finde "et passende job". Periodens længde skal derfor ses i forhold til dette formål.

Spørgsmålsformulering

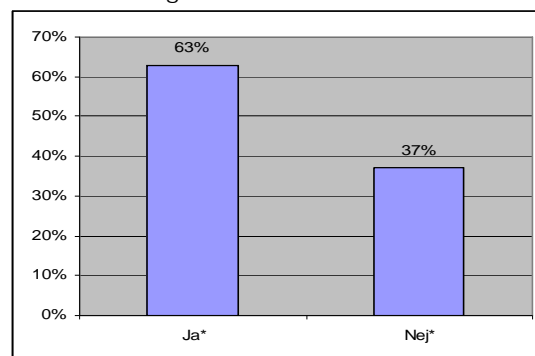
I dag kan man få dagpenge i op til 4 år, hvorefter man får kontanthjælp. Argumentet for længden af perioden er, at der skal være tid til at finde et passende arbejde. Mener du, at man bl.a. i lyset af mangelen på arbejdskraft kunne begrænse længden af denne periode til eksempelvis 2 år?

I figur 1 nedenfor er fordelingen af svarene fra de 1.011 respondenter vist. Diagrammet viser, at i alt 51 procent støtter en nedsættelse af perioden, 30 procent er imod, mens 19 procent har svaret ved ikke. Det svarer til, som set i figur 2, at 63 procent af de, der har taget stilling til spørgsmålet, støtter en nedsættelse af dagpengeperioden.

Figur 1: Fordeling af svar på spg. om nedsættelse af dagpenge periode med og uden ved ikke svar

Note: n=1.011

n=821

¹ Se CEPOS notat: [30.000 personer i beskæftigelse ved reduktion i dagpengeperioden til 1 år](#), 7. januar 2007 og Dansk økonomi forår 2007 (Det Økonomiske Råds formandskab juli 2007)

I tabel 1 er svarfordelingerne vist for forskellige grupper. Den første kolonne er antallet af respondenter. I kolonne 2 og 3 er antallet af "ja" respondenter sat overfor "nej" respondenter. "Ved ikke" svarene er sorteret fra. I 4. kolonne ses forskellen mellem kolonne 2 og 3 i procentpoint og sidste kolonne viser om forskellen mellem "ja" respondenterne og "nej" respondenterne er signifikant. Et signifikant flertal til fordel for sænkning af dagpengeperioden er markeret med et + og et flertal til fordel for status quo er markeret med et -².

Tabel 1³: Svar på spørgsmål om hvorvidt man mener at dagpengeperioden kan sænkes fra 4 til eksempelvis 2 år.

Kategori	N	Ja*	Nej*	Forskel PDI**	Sign. Forskel***
Køn					
Mand	495	61%	39%	22	+
Kvinde	516	65%	35%	30	+
Erhverv					
Arbejdere	266	59%	41%	18	+
Lavere funktionær	152	60%	40%	20	+
Højere funktionær	179	61%	39%	22	+
Selvstændig	61	65%	35%	30	+
Under uddannelse	93	73%	27%	46	+
Udf. arbejdsmarkedet	261	68%	32%	36	+
Valg					
A - Socialdemokratiet	207	45%	55%	-10	
B - Det Radikale Venstre	61	67%	33%	34	+
C - Det Konservative Folkeparti	99	74%	26%	48	+
F - Socialistisk Folkeparti	149	53%	48%	5	
O - Dansk Folkeparti	63	75%	25%	50	+
V - Venstre, Danmarks Liberale Parti	249	81%	19%	62	+
Y - Ny Alliance	15	57%	43%	14	
Ø - Enhedslisten	22	29%	71%	-42	-
Andre svar	145	59%	41%	18	(+) ^{****}
Total procent	100%	63%	37%	26	+

Note.: * Ved ikke er udenfor betragtning

** Ja % minus Nej %

*** Test for signifikant flertal ved 0,05 signifikansniveau

**** Er signifikant ved et 0,1 signifikansniveau

Opbakning til forkortelse af dagpengeperioden på tværs af køn og faggrupper
 Overordnet kan man sige, at der er en betydelig opbakning til at sænke den maksimale periode hvori en borger kan modtage dagpenge. Af de respondenter, der har taget stilling, er i alt 63 procent for et sådant tiltag og kun 37 procent er imod. Ser man svarene opdelt på køn, viser det sig, at kvinder i marginalt højere grad støtter en forkortelse af dagpengeperioden end mændene. Både blandt mænd og kvinder er der dog et signifikant flertal for en sænkning. Opdelt på erhverv, er der også signifikant tilslutning til en sænkning i alle grupper. Af tabellen fremgår det, at de studerende tilsyneladende er mest positive overfor tiltaget. Der er også stor opbakning blandt personer, der er udenfor arbejdsstyrken. Da dette er de to grupper, der ikke umiddelbart vil kunne få glæde af ydelsen, er dette ikke overraskende.

² Den gennemførte signifikans test er en chi-square test for, om grupperne er lige store.

³ Datasættet er vejret.

Venstre, Konservative, Dansk Folkeparti og Radikale vælgere mest positive

Opdeler man respondenterne politisk, ses det klart, at der blandt regeringspartierne er massiv opbakning til sænkning af dagpengeperioden. Det er særligt interessant at iagttage vælgerne hos regeringens store støtteparti, Dansk Folkeparti. Partiet er kendt for at være varsom med at ændre ved velfærdsydelse, men resultaterne af denne måling viser, at Dansk Folkepartis vælgere, sammen med vælgerne fra Venstre og de Konservative, klart går ind for, at man sænker dagpengeperioden til maksimalt to år.

Blandt de respondenter der angiver at støtte Ny Alliance, Radikale Venstre og endda Socialistisk Folkeparti, er der også flertal for tiltaget. Resultatet er dog ikke statistisk signifikant⁴ for SF og Ny alliances vedkommende. Blandt de respondenter der angiver at ville stemme socialdemokratisk, er der et flertal imod forslaget, men det er ikke statistisk signifikant. Kun blandt Enhedslistens vælgere er der et signifikant flertal mod at mindske længden af perioden.

Kortere dagpengeperiode, hvis folk selv skulle betale

Set ud fra en analytisk synsvinkel er problemstillingen også, i hvilket omfang længden af den nuværende dagpengeperiode svarer til det, som en person selv ville være villig til at betale for, hvis vedkommende selv skulle bære omkostningerne gennem en privat forsikring. Jo længere periode der skulle ydes støtte, des dyrere ville forsikringen blive. Der findes ikke præcise tal for dette, men det er sandsynligt, at perioden ville være kortere. Uden at det er muligt at drage en direkte sammenligning, er det eksempelvis tankevækkende, at den private supplerende forsikring, som de private selskaber udbyder, typisk løber i et til to år.

Dagpengene ligner således et arketypisk eksempel på asymmetri-tesen, der beskriver hvorledes offentlige ydelser ofte bliver for omfattende i forhold til, hvad folk ville efterspørge, hvis de selv skulle betale. Logikken er, at fordelene ved offentlige ydelser ofte er koncentrerede (på relativt få dagpengemodtagere), mens betalingen er fordelt på mange, og derfor ikke vækker stor modstand. Samtidig undervurderer borgerne hyppigt størrelsen af udgifterne til de offentlige ydelser, hvilket også øger støtten til disse⁵. En sådan "grandiositet" fra befolkningens side har dog også grænser. Når befolkningen nu støtter en forkortelse af perioden, hænger det sandsynligvis sammen med, at det opfattes som selvforskyldt at gå arbejdsløs i en længere periode, hvorfor det ikke opfattes som rimeligt, uanset omkostningerne, at fastholde en lang støtteperiode.

Da samme spørgsmål ikke er blevet stillet tidligere, er det svært at afgøre, om det virkelig er den lave arbejdsløshed, der er årsagen til opbakningen bag forslaget om forkortelsen af perioden. De sidste spørgsmål om dagpenge, der er blevet stillet til befolkningen og offentliggjort, kommer fra en undersøgelse, som Epinion har gennemført for 3F i april 2006. Spørgsmålet lød: For øjeblikket diskuteres en række forslag til velfærdsreformer. I den forbindelse er det blevet foreslået, at dagpengesatsen for unge ledige mellem 25 og 29 år uden erhvervskompetencegivende uddannelse halveres efter seks måneders ledighed. Er du for eller imod dette forslag? Dette forslag blev kun støttet af 38 procent af befolkningen. Om forskellen i befolkningens støtte skyldes, at arbejdsløsheden er faldet siden da, eller at der her er tale om en decideret svag gruppe og en nedsættelse af beløbet i stedet for en forkortelse af perioden, er svært at afgøre. Resultatet illustrerer dog, at befolkningen kun er lidt tilbøjelig til at støtte nedsættelse af de offentlige ydelser, når omkostningerne ved en given ordning ikke nævnes eksplicit i spørgsmålet. Bliver borgerne derimod bedt om at tage stilling til omkostningen, ses det, at befolkningen i langt højere grad foretrækker at administrere sine penge selv frem for at have høje og mange velfærdsydelser⁶.

⁴ At der ikke er statistisk signifikant forskel, betyder, at man på baggrund af stikprøven ikke med rimelig sikkerhed kan sige, at forskellen mellem grupperne kan genfindes i hele populationen..

⁵ Søren Winter og Poul Erik Mouritzen,(2001) "Why people want something for nothing: The role of asymmetrical illusions", European Journal of Political Research, vol. 39.

⁶ Se CEPOS analyse: "[Vi kan selv - Danskernes syn på velfærd og skat](#)", juni 2007.

Periodelængde er af en anden tid

Længden af dagpengeperioden skal også ses i det lys, at en person på dagpenge er en dobbelt byrde for samfundet. Dels bebyrder den arbejdsløse de offentlige kasser qua udbetalingen af dagpengene, dels betyder den manglende produktive indsats, at samfundet går glip af velstand.

Historisk er længden af dagpengeperioden blevet reduceret. Under 1990ernes socialdemokratiske regeringer blev dagpengeperioden sænket til syv år i 1994, til fem år i 1995, og til det nuværende niveau på 4 år i 1999. Siden er der ikke sket noget på området, og det kan undre, at det nuværende niveau opretholdes på trods af den ekstremt lave ledighed og en tiltagende mangel på arbejdskraft.

Set fra en økonomisk synsvinkel er problemstillingen, at en længere dagpengeperiode øger den strukturelle ledighed. Længden af dagpengeperioden giver folk et incitament til i mindre grad at bidrage på arbejdsmarkedet end de egentlig kunne⁷. At længden af dagpengeperioden har betydning, kan blandt andet ses ved, at personer der har været på dagpenge igennem længere tid, hyppigt kommer i beskæftigelse lige før periodens udløb⁸.

Et politisk argument for en lang dagpengeperiode har været, at folk skal have god tid til at finde et job, der matcher deres kompetencer. Set i lyset af det kompetence-tab, man lider ved længere tids arbejdsløshed og fravær fra sit fag, samt at sandsynligheden for, at man bliver beskæftiget indenfor sit fag falder med tiden, kan den nuværende længde af dagpengeperioden ikke forsvares med dette argument. Et andet politisk argument er, at den enkelte skal sikres en høj kompensationsgrad i tilfælde af længere tids arbejdsløshed⁹. Da en høj kompensationsgrad indebærer, at incitament til at arbejde reduceres, øges strukturledigheden på grund af dette. Derudover skal de høje dagpenge finansieres, og hvis det sker gennem skattesystemet, reduceres arbejdsudbudet.

Konklusion

Det fremgår af undersøgelsen, at der i befolkningen er bred tilslutning til mindst at halvere dagpengeperioden, og det er med andre ord en af de velfærdsydelse, som politikerne kan røre ved uden at frygte vælgernes dom. Set i lyset af den betydelige mangel på arbejdskraft, bør dette forslag derfor straks gennemføres.

Dette kunne kombineres med en sænkning af det offentlige bidrag og en øget anvendelse af private forsikringer. Fordelene ved den private løsning er, at den lettere vil kunne skræddersyes den enkeltes behov. Der vil således være mulighed for, at vælge en langt kortere ydelsesperiode mod en højere kompensationsgrad, eller omvendt. Om man foretrækker den ene eller anden løsning afhænger af den enkeltes økonomiske situation og/eller præferencer i øvrigt, men sådanne forskelle tages der ikke højde for i den offentlige løsning. Ved privat finansiering kan man endvidere samfundsøkonomisk undgå det forvriddningstab, som skattefinansiering indebærer.

⁷ Se CEPOS notat: [30.000 personer i beskæftigelse ved reduktion i dagpengeperioden til 1 år](#), 7. januar 2007

⁸ Det Økonomiske råd: Dansk Økonomi, forår 2007

⁹ Dette fremhæves blandt andet i den litteratur, der beskriver velfærdssystemernes evne til at "de-kommodificere" borgerne, ved at gøre disse uafhængig eller mindre afhængige af en indkomst på arbejdsmarkedet.